

5. Holant E.Ya. Didactic bases of differential learning // Actual problems of individualization in education: Materials of scientific symposium, 1970. – p.44-52.
6. Russian pedagogical encyclopedia: in 2 t. T. 1. / main red. V.V. Davydov. – M: BRE, 1993. - P. 276.
7. Selevko G.K. Modern educational technologies / G.K. Selevko // Practice Course – M., 1998. – P. 80
8. Monakhov, V.M. Differentiation of teaching in secondary school / V.M. Monakhov, V.A. Orlov, V.V. Firsov // Soviet pedagogy. – 1990. - № 8. - P. 42 - 47.
9. Rabunskiy, E.S. Individual approach in teaching process of pupils / E.S. Rabunskiy – M.: Pedagogy, 1975. - P. 184.
10. Churikov I.A. Individual and differential approach to learners as effective means of activation the cognitive activity. / I.A. Churikov. – Kazan, 1973.
11. Tomilson C. A. Differentiating instruction: Why bother? / Tomilson C. A. – *Middle Ground*, 9, p. 12-14.
12. Irujo, S. Differentiated instruction: We can no longer just aim down the middle. *ELL Outlook*. – 2004, September/October. Retrieved from <http://coursecrafters.com/ELL-Outlook/index.html>

OLGA KOVALENKO

Lecturer of the National Technical University of Ukraine “Kyiv Polytechnic Institute”

e-mail: olga-kovalenko@ukr.net

INDIVIDUAL APPROACH IN THE DIFFERENTIAL LEARNING IN FOREIGN LANGUAGES TEACHING

Summary. The article is devoted to the implementation of differential learning of foreign languages into higher educational institutions. The author substantiates the principles of differential learning as an educational technology for training future specialists of technical speciality, forms and means of differential learning, pays attention to some special features of applying differential learning for students of ESP; and characterizes the teaching methods and ways that can be used when learning a profession-oriented foreign language. The article points out the differences between the individualization and the differentiation, lists the advantages of the differential learning use for students and teachers of higher educational institutions in the process of studying a foreign language.

Each student comes to the university, not only with unique academic needs, but also with unique background experiences, culture, language, personality, interests, and attitudes toward learning. Effective teachers recognize that all of these factors affect how students learn in the classroom, and they adjust, or differentiate, their instruction to meet students' needs.

The goal of differential learning is to create learning opportunities that make allowances for differences in how individual students study in order to ensure equal access to important academic content. Content may be modified for students who need additional practice with essential elements before moving on; however, the expectation is that modifications in other areas will ultimately allow all students to master the same key content.

Keywords: differential learning, differentiation, individual approach, educational technology, teaching methods, English for Special Purposes.

Одержано редакцією 24.05.2016
Прийнято до публікації 26.05.2016

УДК 37.378

ФУЧИЛА Олена Миколаївна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»

ГАВРИЛЮК Маріанна Василівна

кандидат педагогічних наук,
доцент кафедри іноземних мов
Національного університету «Львівська політехніка»
e-mail: helenfuchila@gmail.com

ЕВОЛЮЦІЯ ЯВИЩА ФУНКЦІОНАЛЬНОЇ НЕГРАМОТНОСТІ ДОРΟΣЛИХ У ПЕДАГОГІЧНИХ ДОСЛІДЖЕННЯХ

Анотація. У статті прослідковано розвиток функціональної неграмотності дорослих у деяких педагогічних дослідженнях. З'ясовано, що від початку ХХ ст. повна неграмотність дорослих трансформувалася у функціональну неграмотність, тобто у неспроможність дорослої особи

повноцінно функціонувати у соціумі. З'явилося поняття «андрагогіка», яке почало визначати принципи та методи навчання дорослих на відміну від педагогіки як науки про навчання дітей. Показано, що у промислово розвинутих країнах світу виникли нові поняття про грамотність та засади навчання дорослих, а також занепокоєння низьким рівнем освіти громадян, який в перспективі може призвести до загрози існуванню нації. Відмічена увага науковців-андрагогів до зниження рівня грамотності населення через вплив іммігрантів та проблеми їхньої маргіналізації та криміналізації через проблеми із соціалізацією та навчанням у країнах, що їх приймають.

Ключові слова: андрагогіка, повна неграмотність дорослих, функціональна неграмотність дорослих, критична грамотність, розвинуті країни світу, розвиток суспільства.

Постановка проблеми. На початку XXI ст. проблема функціональної грамотності дорослих є актуальною для багатьох розвинутих країн світу. Науково-педагогічні дослідження, присвячені висвітленню різних аспектів феномена функціональної неграмотності дорослих, відображають особливості поширення цього явища у міжнародному освітньому просторі, причини його виникнення, можливості його подолання, зміст, методи та форми навчання грамотності дорослих, формування внутрішньої мотивації та сприятливого навчального середовища. Вони також виявляють процес розвитку поняття „андрагогіка“ та його значення для становлення освіти дорослих від початку XX ст. до сьогодення. Аналіз та узагальнення цих досліджень дає можливість прослідкувати тенденції розвитку явища функціональної неграмотності дорослих у розвинутих країнах світу та моделювати можливі причини та наслідки таких процесів в Україні.

Аналіз останніх публікацій. Дослідження освіти дорослих в країнах Європи та світу проводять численні зарубіжні науковці, наприклад, У. Бек (U. Beck), Дж. Дерік (J. Derrick), К. Еклстоун (K. Ecclestone), Г.-Д. Еверс (H.-D. Evers), М. С. Ноулз (M. S. Knowles) [2], І. Шор (I. Shor) [3], А. Льюкін (A. Lukin) та Л. Росс (L. Ross) [4], Дж. МакГуірк (J. McGuirk) [5], Е. Д. Гірш (E.D. Hirsch), Дж. Ф. Кетт (J. F. Kett) та Дж. С. Трефіл (J. S. Trefil) [6], С.-А. Гофіне (S.-A. Goffinet) та Д. Ван Дамм (D. Van Damme) [7], А. А. Мансó (A. A. Manço) [8], Г. Бузетá (H. Bousetta) та Л. А. Берне́ (L. A. Bernes) [9], С. Мертенс (S. Mertens) [10]. Українські науковці В. Давидова, М. Лещенко, Н. Ничкало, Л. Пуховська, А. Сбруева та інші також досліджують окремі аспекти сучасних тенденцій розвитку освіти дорослих, у тому числі – у розвинутих країнах світу. Однак, незважаючи на значну кількість досліджень у цій галузі, проблема залишається недостатньо вивченою. Зокрема, українські науковці не приділяли достатньої уваги ретроспективному аналізу еволюції поняття грамотності дорослих.

Отже, **метою** нашого дослідження є аналіз літературних джерел з галузі андрагогіки, що демонструють розвиток поняття «функціональна неграмотність дорослих» та її вплив на розвиток суспільства.

Виклад основного матеріалу. Проблема функціональної неграмотності дорослих, тобто їхня неспроможність повноцінно функціонувати у соціумі, є одним із ключових напрямків досліджень андрагогіки на протязі останніх трьох десятиліть в багатьох країнах світу. Причини її виникнення на межі XX та XXI ст.ст. та способи її усунення є предметом розгляду численних науковців. Але потрібно відмітити, що еволюція проблеми від повної до функціональної неграмотності відбувалася на протязі XX ст.

Як показує аналіз науково-педагогічної літератури, на початку XX ст. основним завданням освіти дорослих у країнах Європи було подолання повної неграмотності. Про це свідчить факт, що Світова асоціація освіти дорослих, заснована у 1919 р., видала довідник, у якому висвітлила напрямки розвитку освіти дорослих країн Європи, яка у той час була спрямована на забезпечення доступу до освіти і, насамперед, грамотності представникам робітничого класу та селянства, оскільки саме вони були значною мірою його позбавлені [1].

На початку XX ст. проблему неграмотності дорослих визнавали і намагались вирішувати незалежно від соціального устрою країни, хоча і різними способами. В країнах Європи такі цілі ставили перед собою представники лівих партій, але ігнорували уряди. У СРСР розв'язання проблеми повної неграмотності населення стало завданням уряду. В обох випадках головною метою освітньої діяльності було освоєння дорослими навичок читання, письма та арифметики як основи для подальшого розвитку особистості.

У той же період розпочинається становлення теоретичних основ андрагогіки як науки про навчання дорослих, яку започаткував М. Ноулз. Андрагогіка як система ідей, концепцій і підходів до освіти дорослих спершу виникла на противагу педагогіці. Надалі М. Ноулз запропонував нове визначення із плавним переходом „від педагогіки до андрагогіки“ [2, с.52].

Водночас у країнах Європи і США на навчання дорослих вплинули ідеї П. Фрейре, який був світовим лідером у боротьбі за визволення від бідності та, відповідно, від неграмотності представників найбільш маргіналізованих верств населення у світі та його послідовників Д. Е. Колінза та А. Шора. Ідеї критичної грамотності та критичної педагогіки набули поширення поза межами батьківщини П. Фрейре – Бразилії. Продовжуючи та розвиваючи ідеї Фрейре, А. Шор, викладач англійської мови в університеті м. Нью-Йорка, розвиває теорію критичного навчання у поєднанні із політичним аналізом навчання у школі. Головною ідеєю його методу є учіння через діалог та вивчення тем із щоденного життя. А. Шор відзначає відчуження та масову культуру як основні перешкоди для навчання і вважає критичну грамотність основоположною для вивчення будь-якого предмета [3].

Інші філософські підходи до критичної грамотності, хоча і розділяють деякі ідеї фрейріанської теорії та практики критичної педагогіки, мають менш політизований підхід до грамотності. Критична грамотність має просто допомагати як викладачам, так і учням з'ясувати зв'язок між теоретичною та практичною сторонами предмета, що вивчається. Наприклад, представники австралійської школи відійшли від поняття критичної грамотності як засобу для боротьби із соціальною нерівністю та зосереджуються на критичному аналізі тексту [4], [5].

У другій половині ХХ ст. з'являються поняття функціональної грамотності та її невід'ємної протилежності, функціональної неграмотності. Однією із фундаментальних праць із функціональної неграмотності є спільне дослідження соціолога С.-А. Гофіне та доктора психології й педагогіки Д. Ван Дама [7]. Опублікований у 1990 р., цей глибокий аналіз причин та наслідків функціональної неграмотності, а також можливих шляхів її подолання є актуальним і сьогодні. Фактори, що спричиняють появу функціональної неграмотності у сучасному світі, не зникли, а навпаки, стали більш виразними на фоні явища глобалізації та необхідності зростання рівня професіоналізації навчання для формування конкурентноспроможності осіб на ринку праці; на думку авторів «неграмотність дорослих ... значною мірою залежить від невдач під час навчання в школі та його передчасного завершення» [7, с.26].

Одним із факторів, що зумовлюють появу функціональної неграмотності у розвинених країнах Європи і світу в умовах глобалізації, є міграційні процеси. Наприклад, у Бельгії відсоток населення неєвропейського походження не є критично великим, але іммігранти з мусульманських країн становлять помітну його частину. Проблеми соціалізації іммігрантів із Туреччини та Марокко досліджує науковець турецького походження А. Мансо, науковий директор Дослідницького інституту у справах імміграції. У його працях, наприклад, [8] висвітлено нагальні проблеми їхньої інтеграції.

А. Мансо розглядає також шляхи запобігання криміналізації молоді та поширення освіти серед жінок мусульманської спільноти у Бельгії. Важливість проблеми підкреслює багатогранність наукових досліджень на тему іммігрантів та їхньої інтеграції у суспільство Бельгії, наприклад, фундаментальна праця Г. Бузета „Мусульмане у ЕС“ [9], в якій досліджено історію імміграції, соціо-демографічні фактори, доступ до громадянства, а також проблеми ісламу у Бельгії, освіту іммігрантів і її доступність, працевлаштування та перешкоди у його отриманні. Важливою для розуміння впливів суспільства на іммігрантів та зворотнього впливу на рівень освіти в країні є дослідження С. Мертенса (Католицький університет м. Брюсселя) „Комп'ютерне громадянство серед етнічних меншин у м. Брюсселі“, у якому розглянуто залежність рівня освіти іммігрантської молоді від рівня опанування і використання засобів інформаційних технологій [10]. Отож, ці та багато інших науковців Бельгії досліджують різні аспекти освіти та грамотності в країні, а також закономірності виникнення як повної, так і функціональної неграмотності.

Висновки. Отже, використовуючи різноманіття наукових праць з андрагогіки та можливості обміну досвідом, що їх надає глобалізація світової економіки та інформаційні

технології, українські освітяни мають змогу розвивати свою систему освіти дорослих, спираючись на багаторічний досвід андрагогів інших країн, які приділяють увагу не тільки теоретичним основам функціональної грамотності, але й створюють практичні посібники із рекомендаціями щодо її навчання.

Список використаної літератури

1. International Handbook of Adult Education / World Association for Adult Education. – London: Butler & Tanner Ltd., 1929. – 476 p.
2. Knowles M. S. The adult learner: A neglected species / Malcolm S. Knowles. – Houston: Gulf Publishing Company, 1990. – 292 p.
3. Shor I. Critical Teaching and Everyday Life / Ira Shor. – Chicago: University Of Chicago Press, 1987. – 286 p.
4. Lukin A. The Numeracy Handbook: a resource for literacy and numeracy teachers / Annabelle Lukin, Linda Ross. – Sydney: Adult Migrant Education Service, 1997. – 126 p.
5. McGuirk J. Adult literacy and numeracy practices 2001: a national snapshot / Jenny McGuirk. – Sydney: TAFE NSW Access Division, 2001. – 145 p.
6. Hirsch E.D. Cultural Literacy: What Every American Needs to Know / E.D. Hirsch, Joseph F. Kett, James S. Trefil. – N.Y.: Vintage Books, 1988. – 272 p.
7. Goffinet S.-A. Analphabétisme fonctionnel en Belgique / Sylvie-Anne Goffinet, Dirk Van Damme. – Bruxelles: Fondation Roi Baudouin, 1990. – 190 p.
8. Manço A. A. Turks en Europe. L'heure de l'élargissement / Altay A. Manço. – Paris: L'Harmattan, 2006. – 129 p.
9. Bousetta H. Muslims in the EU: Cities Report: Belgium / H. Bousetta, L. A. Bernes. – Hamburg: Open Society Institute, 2007. – 74 p.
10. Mertens S. Digital citizenship among ethnic minorities in Brussels / Stefan Mertens // Pluralism, inclusion and citizenship, 16–18 november, 2007. – Salzburg, 2007. – 9 p.

References

1. World Association for Adult Education (1929). *International Handbook of Adult Education*. London: Butler & Tanner Ltd.
2. Knowles, M. S. (1990). *The adult learner: A neglected species*. Houston, TX: Gulf Publishing.
3. Shor, I. (1987). *Critical Teaching and Everyday Life*. Chicago: University Of Chicago Press.
4. Lukin, A., Ross, L. (1997). *The Numeracy Handbook: a resource for literacy and numeracy teachers*. Sydney: Adult Migrant Education Service.
5. McGuirk, J. (2001). *Adult literacy and numeracy practices 2001: a national snapshot*. Sydney: TAFE NSW Access Division.
6. Hirsch, E.D., Jr., Kett, J.F., Trefil, J.S. (1988). *Cultural Literacy: What Every American Needs to Know*. N.Y.: Vintage Books.
7. Goffinet, S.-A., Van Damme, D. (1990). *Functional illiteracy in Belgium*. Brussels: Roi Baudouin Foundation.
8. Manço, A. A. (2006). *Turks in Europe. The time of release*. Paris: L'Harmattan.
9. Bousetta, H., Bernes, L.A. (2007). *Muslims in the EU: Cities Report: Belgium*. Hamburg: Open Society Institute.
10. Mertens, S. (2007). Digital citizenship among ethnic minorities in Brussels. *Pluralism, inclusion and citizenship*. Salzburg, 16–18 november, 2007.

FUCHYLA Olena Mykolaivna, k.ped.s., associate professor of the Department of Foreign Languages, Lviv Polytechnic National University

HAVRYLIUK Marianna Vasylivna, k.ped.s., associate professor of the Department of Foreign Languages, Lviv Polytechnic National University

EVOLUTION OF THE PHENOMENON OF ADULT FUNCTIONAL ILLITERACY IN PEDAGOGICAL RESEARCH PUBLICATIONS

Summary. In the article the evolution of the notion and phenomenon of adult functional illiteracy is traced through some pedagogical research papers. It was ascertained that from the very beginning of the 20th century total adult illiteracy was gradually transforming into functional illiteracy. Total illiteracy meant that adults could not read, write and use numbers for elementary arithmetical calculation. However, this phenomenon could be and was easily eliminated in many countries regardless of their social structure. Rapid technical progress caused the growth of knowledge necessary for successful functioning in the society. People able to read, write and count, but incapable of doing it critically and creatively, or refusing further learning, became functionally illiterate, as they could not adequately function in the society. The notion of “andragogy” appeared and began determining principles and methods suitable for adult learners as opposed to the pedagogical ones meeting the needs of teaching children. It became evident that adults have different motivations to learning, physical conditions (slower response, worse hearing or eyesight) and time perception if compared to children. It is shown that in the second half of the 20th century new conceptions of literacy and principles of adult education occurred in developed countries, as well as considerable anxiety

about low level of adult education which can even threaten the existence of nations. If citizens cannot understand phrases or terms the statesmen utter, they are not able to evaluate their political and economical programs and, as a result, become indifferent to them. This discrepancy is potentially destructive for the nation, because people afraid of being deceived stop participating in the development of their country. The authors also observe the close attention paid by the andragogues investigating the phenomenon of functional illiteracy to the decrease in educational level of the population due to the spate of immigrants and their marginalization and criminalization. These two problems are caused by the difficulties in socialization and education of immigrants in the receiving countries which, in turn, are the results of religious, cultural, linguistic and property differences between immigrants and local residents. The literature sources given in the article, if properly analyzed, can help Ukrainian educators solve educational problems which really exist in our country and those that are likely to occur in the future.

Key words: andragogy, total adult illiteracy, functional adult illiteracy, critical literacy, developed countries, development of society.

Одержано редакцією 22.05.2016
Прийнято до публікації 26.05.2016

УДК 378.1

МОМОТ Оксана Валентинівна

заступник декана (навчальна робота) фізичного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка
e-mail: ok.momot@gmail.com

СУТЬ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ВИКЛАДАЧІВ ПРИРОДНИЧИХ ДИСЦИПЛІН ДО НАУКОВО-ПЕДАГОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УМОВАХ МАГІСТРАТУРИ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

Анотація. У статті на основі аналізу теоретичної літератури та власного практичного досвіду організації викладання природничих дисциплін сформована суть поняття підготовки майбутніх викладачів природничих дисциплін до науково-педагогічної діяльності в умовах магістратури класичного університету. Запропоновано структурну схему суті цього поняття у класичному університеті.

Ключові слова: природничі дисципліни, класичний університет, магістратура, науково-педагогічна діяльність, підготовка майбутніх викладачів природничих дисциплін

Постановка проблеми. Нині одне з головних завдань в контексті Болонського процесу – підготовка викладача, який би відповідав стратегії розвитку суспільства XXI століття. Саме тому важливим є процес підготовки майбутніх викладачів природничих дисциплін (МВПД) до науково-педагогічної діяльності в умовах магістратури класичного університету.

Аналіз останніх досліджень. Проблеми підготовки майбутніх вчителів та викладачів досліджували такі науковці як О. Абдуліна, І. Богданова, М. Гриньова, С. Люленко, Л. Пуховська, Е. Флешар, Л. Хомич, Н. Якса та інші дослідники.

Польська дослідниця Е. Флешар визначає поняття підготовки як складного психічного утворення, що включає в себе компоненти, які є показниками високого рівня професійної активності, самостійності, творчості [7].

За О. Абдуліною та С. Люленко, підготовка вчителя чи викладача – це процес учіння студентів у системі навчальних занять з педагогічних дисциплін і педагогічної практики й результат, що характеризується певним рівнем розвитку особистості вчителя, сформованості загальнопедагогічних знань, умінь і навичок [4].

Н. Якса стверджує, що підготовка майбутнього вчителя – це складна поліфункціональна відкрита педагогічна система, спрямована на формування особистості фахівця (його знань, умінь, навичок, особистісних якостей), здатного працювати в системі, що характеризується взаємодією різних культур, готового до професійної діяльності [10, с.